

Socialdepartementet

103 33 Stockholm

Utkast till lagrådsremiss En modern dataskyddsreglering på socialförsäkringsområdet

(S2022/04816)

Försäkringskassan är i huvudsak positiv till förslagen i lagrådsremissen och konstaterar att de i stor utsträckning bygger på den hemställan som Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten lämnade till regeringen i december 2020. Försäkringskassan har dock följande synpunkter.

Avsnitt 5.8.1 Primära ändamål och den detaljeringsgrad med vilken de ska anges

Under de år som förflutit sedan Försäkringskassans hemställan lämnades har det blivit uppenbart att statsförvaltningen på kort tid behöver kunna anpassa sin verksamhet till genomgripande och snabba förändringar i omvärlden. Det gäller i synnerhet systemkritiska verksamheter som Försäkringskassan. För Försäkringskassans del har nuvarande registerlagstiftning varit en betydande utmaning att tillämpa i samband med de snabba förändringar som behövde göras under pandemiåren 2020 och 2021. Även för att kunna omhänderta nya uppgifter med anledning av följdverkningarna av det nya säkerhetspolitiska läget i Europa är en större grad av flexibilitet i våra registerförfattningar av stor vikt. En väsentligt försämrad hotbild mot Sverige och svenska intressen kan snabbt aktualisera nya roller för myndigheter som Försäkringskassan. Förmågan att omhänderta sådana uppgifter kommer i hög grad förutsätta att det kan ske inom ramen för gällande regelverk. Det är därför viktigt med en flexibilitet i lagstiftningen som inte hindrar myndigheten från att fullgöra sina befintliga uppdrag och att snabbt kunna ta sig an tillkommande uppdrag. Försäkringskassan anser därför att en bred ändamålsbestämmelse i 114 kap. socialförsäkringsbalken är avgörande för att myndigheten ska kunna fullgöra sina befintliga uppdrag och snabbt ta sig an tillkommande uppdrag.

I utkastet till lagrådsremiss framhålls att det är av stor vikt att de möjligheter som digitaliseringen för med sig för samhället främjas och används, samt att myndigheterna bör ges förutsättningar att utveckla e-tjänster och it-lösningar som ökar tillgängligheten och effektiviteten. Försäkringskassan instämmer i denna bedömning. När nu en modern registerlagstiftning ska tas fram inom socialförsäkringsområdet är det därför enligt Försäkringskassan av vikt att ändamålsbestämmelsen utformas på ett sätt som inte hindrar, eller inom en nära framtid riskerar att hindra, effektiva, digitala lösningar. Det finns redan idag registerlagstiftning som har en bredare och mindre detaljerad ändamålsbestämmelse, se till exempel lagen (2020:421) om Rättsmedicinalverkets behandling av personuppgifter. En bred ändamålsbestämmelse är också den modell som förespråkas i eSams promemoria *En modern registerförfattning* från juni 2022. Regeringen har tillsatt en utredning som ser över Skatteverkets, Tullverkets och Kronofogdemyndighetens registerförfattningar och i det uppdraget ingår att överväga om det finns utrymme för minskad detaljreglering jämfört med idag. Myndigheter är alltmer beroende av att utbyta uppgifter med varandra för att kunna utföra sina uppdrag. För att möjliggöra ett sådant utbyte av uppgifter är det angeläget att ändamålsbestämmelserna

i de olika registerförfattningarna utformas på ett likartat sätt. Det är väsentligt för samarbetet mot felaktiga utbetalningar och bidragsbrott och ökar också möjligheterna till andra myndighetsövergripande samarbeten.

Mot bakgrund av ovanstående anser Försäkringskassan att det finns starka skäl att införa en bred ändamålsbestämmelse för personuppgiftsbehandling på socialförsäkringsområdet.

Försäkringskassan är medveten om att en bred ändamålsbestämmelse förutsätter att myndigheten fastställer specifika ändamål för varje enskild personuppgiftsbehandling. En sådan ordning ställer höga krav på Försäkringskassan när det gäller att säkerställa att tillräckliga integritetsanalyser och proportionalitetsbedömningar görs. Det saknas dock skäl att betvivla att Försäkringskassan har förmåga att klara av denna uppgift på ett godtagbart sätt. Försäkringskassan anser inte heller att en sådan lösning avsevärt skulle minska förutsägbarheten och transparensen för den enskilde. Även om skyddet för den personliga integriteten skulle riskera att försvagas något med en bred ändamålsbestämmelse, anser Försäkringskassan att intresset av att myndigheten kan utföra sina uppdrag på ett fullgott och effektivt sätt nu och i framtiden väger så pass tungt att en bred ändamålsbestämmelse ändå bör införas.

Avsnitt 5.8.2 Kontrollåtgärder

Om den detaljerade uppräknigen av de ändamål för vilka Försäkringskassan får behandla personuppgifter trots allt ska kvarstå vill Försäkringskassan framföra följande. Försäkringskassan välkomnar att det införs ett tydligare och mer heltäckande stöd för Försäkringskassan att behandla personuppgifter för kontrolländamål. Försäkringskassan föreslår dock att begreppet "vidta kontrollåtgärder" byts ut mot "förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar och bidragsbrott". Det skulle göra det tydligare att Försäkringskassan får behandla personuppgifter när det är nödvändigt för att myndigheten ska kunna utföra sitt uppdrag att motverka felaktiga utbetalningar och bidragsbrott, oavsett om det rör sig om förebyggande åtgärder eller åtgärder som vidtas i efterhand. Vidare används formuleringen "förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar och bidragsbrott" både i den föreslagna lagen om behandling av personuppgifter vid Utbetalningsmyndigheten (se prop. 2022/23:34) och i förslaget till ändring i lagen (2001:182) om behandling av personuppgifter i Skatteverkets folkbokföringsverksamhet (se prop. 2022/23:41). Det talar för att ändamålet bör formuleras på samma sätt i det nya 114 kap. socialförsäkringsbalken.

Avsnitt 5.12 Sökbegränsningar

Försäkringskassan har även fortsättningsvis ett behov av att kunna använda diagnos och funktionsnedsättning som urvalskriterium vid sökning i vissa sammanhang. Försäkringskassan förutsätter därför att regeringen kommer att meddela föreskrifter som möjliggör sådana sökningar, alternativt ger Försäkringskassan bemyndigande att meddela sådana föreskrifter, innan det nya 114 kap. socialförsäkringsbalken träder i kraft den 1 januari 2024.

Avsnitt 5.14 Direktåtkomst

Direktåtkomst mellan Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten

Försäkringskassan vidhåller att Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten har ett behov av direktåtkomst till varandras personuppgifter i den utsträckning det behövs för tillämpningen av förmånslagstiftningen. I utkastet till lagrådsremiss anges att eventuellt behov av direktåtkomst mellan Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten kan regleras i förordning och en upplysning om detta har tagits in i den föreslagna 114 kap. 14 § andra stycket socialförsäkringsbalken. Försäkringskassan förutsätter att regeringen i förordning kommer att medge myndigheterna den efterfrågade direktåtkomsten. Frågan om var en sekretessbrytande bestämmelse, som är en förutsättning för

direktåtkomst, ska placeras tas inte upp i utkastet till lagrådsremiss, men Försäkringskassan utgår från att regeringen har för avsikt att lösa den frågan samtidigt som själva direktåtkomsten regleras.

Försäkringskassan förutsätter vidare att regeringen kommer att ge Försäkringskassan fortsatt bemyndigande att meddela föreskrifter om vilka uppgifter hos Försäkringskassan som Pensionsmyndigheten får ha direktåtkomst till och formerna för direktåtkomsten. Som framfördes i hemställan vore det även lämpligt att Pensionsmyndigheten ges motsvarande bemyndigande.

Direktåtkomst mellan Försäkringskassans statistik- och kärnverksamhet

Försäkringskassan är en statistikansvarig myndighet. Försäkringskassans särskilda statistikverksamhet ansvarar för att utveckla, producera och tillgängliggöra officiell statistik och annan statistik inom socialförsäkringsområdet. Mottagare och användare av statistiken är såväl Försäkringskassan som olika externa mottagare. Verksamheten omfattas av lagen (2001:99) och förordningen (2001:100) om den officiella statistiken.

Statistikverksamheten utgör i sekretesshänseende en särskild del av myndigheten. Ett överlämnande av uppgifter mellan kärnverksamheten och den särskilda statistikverksamheten måste därför föregås av en sekretessprövning.

Försäkringskassans statistikverksamhet har i dag tillgång till uppgifter i kärnverksamheten via direktåtkomst. Försäkringskassan har bedömt att denna direktåtkomst är tillåten enligt bestämmelsen i nuvarande 114 kap. 19 § socialförsäkringsbalken.

Eftersom någon motsvarighet till 114 kap. 19 § socialförsäkringsbalken inte föreslås i det nya 114 kap. är det angeläget att regeringen i förordning föreskriver att Försäkringskassans statistikverksamhet får ha direktåtkomst till personuppgifter i Försäkringskassans kärnverksamhet.

Avsnitt 5.15 Gallring

I utkastet till lagrådsremiss anges att nuvarande gallringsbestämmelse bedöms ge stöd för gallring oavsett om uppgifterna behandlas för primära ändamål eller vidarebehandlas. Det anges vidare att bedömningen dock ska göras utifrån vad som är nödvändigt med hänsyn till de primära ändamålen.

Försäkringskassan anser att skrivningarna i utkastet till lagrådsremiss är otydliga. Försäkringskassan föreslår att det uttryckligen anges i första stycket i den föreslagna 15 § att personuppgifter ska gallras när de inte längre är nödvändiga för de ändamål de behandlas för. Det skulle innebära att samma gallringsregel gäller oavsett om personuppgifterna behandlas för ett primärt ändamål eller vidarebehandlas för ett sekundärt ändamål eller enligt finalitetsprincipen. Regeringen bör i vart fall förtydliga vad som avses med att bedömningen ska göras utifrån vad som är nödvändigt med hänsyn till de primära ändamålen.

5.21 Övriga förslag i hemställan

Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten föreslog i hemställan att förmyndare, förvaltare, god man och ombud för en registrerad ska ges samma direktåtkomst som den registrerade själv. Detta förslag har inte tagits med i utkastet till lagrådsremiss. Försäkringskassan vidhåller dock detta önskemål av de skäl som angavs i hemställan, men även mot bakgrund av de resurser Försäkringskassan lägger på att manuellt sammanställa och skicka ut underlag för förordnade förmyndares, gode mäns och förvaltares årsräkningar (se 14 kap. 15 § föräldrabalken).

Försäkringskassan har inte några synpunkter på utkastet till lagrådsremiss i övrigt.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Nils Öberg i närvaro av rättschef Marie Axelsson, verksjurist Emma Boman och rättslig expert Jenny Ludvigsson, de två senare som föredragande.

Nils Öberg

Emma Boman

Jenny Ludvigsson